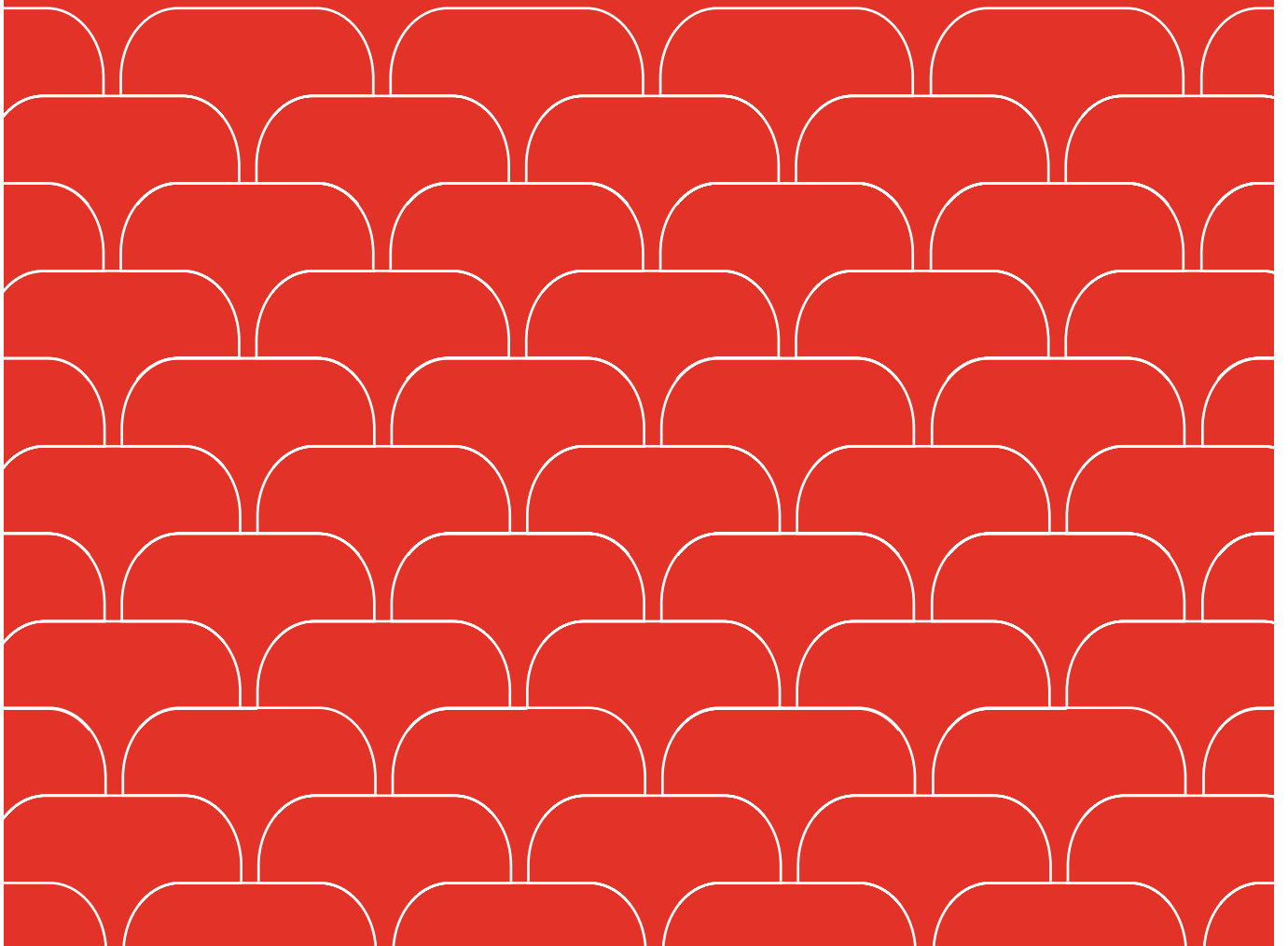

Principis fonamentals

Dramatúrgia

MANUAL DE BONES PRÀCTIQUES
EN LES ARTS ESCÈNIQUES

DOC 1

acd
Associació Catalana
de Dramatúrgia

AELC
associació
d'escriptors
en llengua
catalana

aveet Associació Valenciana
d'Escriptors i Escriptors
Teatral

**DRAMA
TURGIA**

DREM
ASSOCIACIÓ DE DRAMATURGIA DE LA REGIÓ DE MURCIA

Principis fonamentals

Dramatúrgia

DOC 1 | MANUAL DE BONES PRÀCTIQUES
EN LES ARTS ESCÈNIQUES

ACD Associació Catalana de Dramatúrgia

ADIB Associació de Dramaturgues i Dramaturgs de les Illes Balears

AELC Associació d'Escriptors en Llengua Catalana

AVEET Associació Valenciana d'Esriptores i Escriptors Teatral

DRAMATURGA Asociación Galega de Dramaturxia

DREM Asociación de Dramaturgos de la Región de Murcia

ÍNDEX

1. Introducció	1
1.1. Qui ha creat aquest document?	1
1.2. A qui s'adreça aquest document?	2
1.3. Quins són els objectius d'aquest document?	2
1.4. Context	2
1.5. Què és l'autoria?	3
1.5.1 Definició d'autoria.	3
1.5.2 Què són els drets d'autor.	4
1.5.3 Què són els drets derivats.	4
2. Principis fonamentals	5
2.1. Els autors han de cobrar	5
2.2. Els autors han de cobrar dignament	5
2.3. Si no el pots pagar, no facis l'encàrrec	5
2.4. La remuneració de l'encàrrec no són els drets d'autor	5
2.5. Els autors són els titulars exclusius dels drets morals i patrimonials de la seva obra	5
3. Eines	6
3.1. Brúixola per a encàrrecs dramaturgics	6
3.2. Catàleg de models de contracte	6
4. Dubtes i conflictes	6
5. Consideracions finals	7

1. Introducció

1.1. Qui ha creat aquest document?

Persones representants de les associacions: ACD, Associació Catalana de Dramatúrgia; ADIB, Associació de Dramaturgues i Dramaturgs de les Illes Balears; AELC, Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; AVEET, Associació Valenciana d'Esriptores i Escriptors Teatral; DRAMATURGA, Asociación Galega de Dramaturxia; DREM, Asociación de Dramaturgos de la Región de Murcia.

El novembre del 2018, a partir d'una primera iniciativa de l'Asociación de Autoras y Autores de Teatro (AAT), es produeix el primer encontre informal d'associacions territorials autorals en el context del SILT (Saló Internacional del Llibre Teatral). En aquell encontre despunta per primera vegada la necessitat de mantenir col·laboracions futures. L'ADIB i l'AVEET comencen a esbossar idees, que comparteixen amb la resta al llarg de diversos encontres posteriors entre Palma de Mallorca i Alacant, i el 2022 es planteja com a objectiu comú elaborar un document que informi, orienti i protegeixi les dramaturgues i els dramaturgs en l'àmbit laboral: Manual de Bones Pràctiques: Dramatúrgia. Paral·lelament, l'ACD comença a redactar un primer esborrany dels tres documents que constitueixen el Manual de Bones Pràctiques, que serà consensuat i desenvolupat conjuntament per la resta de representants de les distintes associacions i, finalment, traduït a totes les llengües de l'estat. Des del 2022, durant un procés de dos anys, aquesta col·laboració d'associacions posa molta atenció a recollir un ampli espectre d'experiències i matisos de casuístiques tenint en compte la particularitat local de cada territori, a consensuar totes les recomanacions i a buscar l'assessoria legal d'un advocat especialitzat amb una vasta experiència en el camp dels drets d'autor.

A partir dels primers documents que havien estat treballats en les diferents associacions (models de contracte, manuals informatius per als socis, etc.) i dels documents que han sorgit després d'anys de lluita i de treball en associacions de diferents països europeus (Escòcia, Irlanda, França, Suïssa, etc.), es comença a treballar en un model comú per a totes les associacions territorials. Com a referents, ens hem basat en els següents documents d'associacions europees: principalment, la "Best Practice Guide" de l'Scottish Society of Playwrights i la "Writers Pay and Conditions" de l'associació d'escriptors irlandesos Match in the Dark. Així mateix, hem consultat alguns aspectes dels documents corresponents de la Dramatists Guild of America, el Centre des Auteurs Dramatiques del Quebec i la Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques de França, que és la més antiga i va ser fundada per Beaumarchais.

1.2. A qui s'adreça aquest document?

A tots els agents que participen en qualsevol fase del procés de creació, producció i exhibició d'una peça d'arts escèniques com:

- Autoria.
- Agents de producció.
- Àmbit editorial.
- Teatres i sales d'exhibició.
- Festivals d'arts escèniques.
- Institucions públiques.
- Qualsevol entitat que en algun moment contracti el treball d'autors i autores i/o rebí suports i subvencions per fer-lo.

1.3. Quins són els objectius d'aquest document?

Establir un marc d'actuació per als dramaturgs i dramaturgues a l'hora d'exercir la professió de manera digna.

Orientar els professionals que s'incorporen a aquest àmbit perquè valorin la seva feina i defensin els seus drets laborals i els seus drets d'autor.

Oferir als professionals de la dramaturgia eines de consulta com ara aquest mateix document, la brúixola i els models de contracte per tal d'establir un marc laboral comú a l'hora d'exercir la professió.

Conscienciar tots els agents implicats en les arts escèniques de la importància i del valor de la dramaturgia en els processos de creació. Resumint, que constitueixi una eina perquè tots els professionals de les arts escèniques puguin treballar de manera més horitzontal i transparent.

1.4. Context

Amb la intenció de protegir, donar suport i visibilitat als autors i autores teatrals, han nascut a l'estat espanyol les associacions d'autoria teatral.

A l'associació estatal AAT, Asociación de Autoras y Autores de Teatro, i a l'AELC, Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, aquesta darrera dècada s'hi han sumat diferents associacions territorials com AVEET, Associació Valenciana d'Esriptores i Escriptors Teatrals; ADIB, Associació de Dramaturgues i Dramaturgs de les Illes Balears; DREM, Asociación de dramaturgos de la Región de Murcia; DramaturGA, Asociación Galega de Dramaturxia i ACD, Associació Catalana de Dramaturgia.

Històricament l'origen d'aquestes associacions ha estat determinat per la transició (com l'AELC) o una crisi, habitualment econòmica. La primera que es va crear va ser l'AELC, nascuda el 1977 als territoris de parla catalana. Tot i que no és exclusivament d'autoria teatral, compta amb un nombre considerable d'autores i autors de teatre. Més tard apareixerà l'AAT, nascuda a Madrid el 1990 amb una projecció estatal que neix per

contrarestar una falsa crisi d'autoria en la qual es negava l'existència dels autors dramàtics. La majoria d'associacions territorials (Comunitat Valenciana, Múrcia, Galícia i Illes Balears) neixen entre el 2013 i el 2017. Són els anys més durs, immediatament posteriors a la crisi econòmica del 2008. La primera és la valenciana AVEET el 2013 i la més recent, després de la crisi sanitària de la Covid, ha estat la catalana ACD el 2021.

El gener de 2024 les associacions autorals aglutinaven, aproximadament, 650 associats, dels quals un 35% són autores i un 65% autors. L'AAT, amb 400 socis, és la més nombrosa, seguida d'ACD amb 105, AVEET amb 103, ADIB amb 43, DramaturGA amb 25, DREM amb 20. L'AELC té 1853 socis, dels quals 426 són també dramaturgs: 43% autores, 56% autors, 1% no-binari.

Dins els grans reptes i objectius de les associacions autorals podem destacar:

- Generar sentiment de col·lectivitat i fomentar la seva visibilitat en la societat.
- Vetllar per les condicions laborals dels professionals del sector i proporcionar assessorament jurídic.
- Oferir a l'associat una formació contínua de qualitat.
- Col·laboració amb altres entitats públiques, privades o híbrides.
- Presència com a part activa en taules de negociació on s'estableixen espais de diàleg amb les institucions per millorar els suports públics destinats a la dramaturgia en totes les seves facetes.
- Sanejament de dinàmiques professionals a l'hora d'establir les condicions laborals.
- Fomentar la transparència i l'intercanvi d'informació per evitar la degradació del sector.

1.5. Què és l'autoria?

L'article 5è de la Llei de Propietat Intel·lectual defineix el titular de l'autoria en els següents termes: "Es considera autor la persona natural que crea una obra literària, artística o científica". A la vegada, l'article 1r del mateix precepte reforça aquesta idea: "Fet generador: La propietat intel·lectual d'una obra literària, artística o científica correspon a l'autor pel sol fet de la seva creació". Com es pot veure, l'autoria es defineix bàsicament pel vincle d'una persona natural amb una obra literària, artística o científica.

1.5.1 Definició d'autoria.

El concepte clau de la definició d'autoria és la creació, un concepte que no és explicat per la llei. Tanmateix, la doctrina es divideix entre les dues accepcions que recull la RAE: produir alguna cosa nova o produir alguna cosa del no-res. Òbviament, es va imposant la primera accepció pel seu caràcter objectiu enfront de la definició creacionista de la segona. Amb el seu pragmatisme característic, els anglosaxons parlen de copyright, dret de

còpia, el qual, aplicat al cas, ve a dir que el requisit bàsic és que l'obra no sigui la còpia d'una altra ja existent.

1.5.2 Què són els drets d'autor.

Són els drets que sorgeixen de la propietat intel·lectual que ostenta l'autor d'una obra. És un sol dret, dividit en diverses facultats que donen lloc a dos grups: drets morals i drets patrimonials o econòmics.

Els drets morals estan recollits a l'article 14 de l'LPI: divulgació; usar nom propi, pseudònim o anònim; reconeixement d'autoria; exigir respecte a la integritat de l'obra; dret a modificar la seva obra; retirar l'obra del comerç; accedir a l'exemplar únic. Aquests drets són irrenunciables i inalienables.

Els drets econòmics o patrimonials reconeguts per l'LPI són quatre: dret de reproducció, de distribució, de comunicació pública i de transformació. El dret de reproducció (art. 18 LPI) correspon a la impressió o enregistrament d'exemplars en suport tangible (llibres o discos) i són posats a disposició del públic mitjançant la distribució (art. 19). En canvi, en el cas de la comunicació pública (art. 20 LPI) no existeixen exemplars per distribuir, és el supòsit de la representació ja sigui amb públic present o actualment, amb les noves tecnologies, mitjançant internet.

1.5.3 Què són els drets derivats.

Finalment, el dret de transformació (art. 21 LPI) comprèn la traducció, l'adaptació, l'arranjament musical o qualsevol altra modificació en la seva forma de la qual es derivi una obra diferent; són les anomenades "obres derivades" (art. 11 LPI), que parteixen d'una obra preexistent que acostuma a ser original. La llei reconeix a l'autor de l'obra derivada plens drets de propietat intel·lectual sobre aquesta obra. L'autora o l'autor d'una adaptació, un arranjament musical o traducció, té el reconeixement íntegre de la seva autoria sobre la seva obra. Sens perjudici dels drets d'autor sobre l'obra original, també són objecte de propietat intel·lectual:

- I. Les traduccions i adaptacions.
- II. Les revisions, actualitzacions i anotacions.
- III. Els compendis, resums i extractes.
- IV. Els arranjaments musicals.
- V. Qualsevol transformacions d'una obra literària, artística o científica.

És important destacar que tots aquests drets són exclusius inicialment de l'autor, qui té la facultat d'autoritzar o prohibir la seva explotació. L'autorització se sol verificar a través dels corresponents contractes de cessió d'algun d'aquests drets. A diferència de la propietat privada sobre les coses, els drets de propietat intel·lectual no es venen sinó que se cedeixen per un temps i un espai determinats.

2. Principis fonamentals

2.1. Els autors han de cobrar

Els autors han de ser remunerats, tant si es tracta d'un encàrrec com d'un text ja escrit prèviament. Escriure és una feina i, per tant, ha de ser pagada inicialment

Els autors no han de començar a treballar fins que no hi hagi un contracte signat per les dues parts. La signatura d'un contracte és el que defineix el seu estatus professional.

2.2. Els autors han de cobrar dignament

La retribució ha de ser l'adequada per permetre la dedicació necessària i, d'aquesta manera, assegurar la qualitat de la feina encarregada.

Una remuneració adequada i proporcionada repercuteix positivament en molts aspectes. Beneficia totes les parts implicades: tant els productors com els autors, el públic, així com la creació del repertori contemporani, ampliant i enriquint el patrimoni artístic i cultural del país.

2.3. Si no el pots pagar, no facis l'encàrrec

Des del primer moment, la part contractant ha d'incloure la remuneració dels dramaturgs en el disseny de producció, juntament amb els altres imports de la resta de professionals que treballen en el projecte.

2.4. La remuneració de l'encàrrec no són els drets d'autor

És important diferenciar entre la retribució i els drets d'autor. Els autors hauran de ser remunerats per una obra d'encàrrec, però també en el cas que aquesta obra ja hagi estat escrita. D'aquesta manera es contribueix al reconeixement professional de l'autoria.

2.5. Els autors són els titulars exclusius dels drets morals i patrimonials de la seva obra

Així ho afirma la Llei de Propietat Intel·lectual.

«BOE» núm. 97, del 22/04/1996

Article 17. Dret exclusiu d'explotació i les seves modalitats.

Correspon a l'autor l'exercici exclusiu dels drets d'explotació de la seva obra en qualsevol forma i, en especial, els drets de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació, que no es poden realitzar sense la seva autorització, llevat dels casos que preveu aquesta Llei.

3. Eines

Per garantir la protecció d'aquests principis fonamentals en l'exercici de l'ofici de la dramaturgia hem treballat en l'elaboració d'unes eines que poden ser d'utilitat tant per als dramaturgs, com per a qualsevol entitat, persona o institució que treballi amb aquests professionals.

Aquestes eines complementàries són: la Brúixola per a encàrrecs dramàtics i el Catàleg de models de contracte.

3.1. Brúixola per a encàrrecs dramàtics

La Brúixola per a encàrrecs dramàtics vol ser una guia clara i amena de consulta per establir des del principi els acords que marcaran la relació entre la part contractant i el dramaturg o dramaturga de qualsevol tipus d'encàrrec (escriptura, dramaturgia, creació, traducció, edició, assessorament, etc).

3.2. Catàleg de models de contracte

El Catàleg de models de contracte recull diferents models, assessorats jurídicament, per a la contractació d'obres dramàtiques. Aquests models poden ser d'una gran ajuda tant per a dramaturgs com per a totes aquelles persones o entitats que necessitin saber com redactar un contracte o millorar i actualitzar els models que ja utilitzen.

En aquests moments, el catàleg ofereix dos models de contracte: **Contracte d'escriptura per encàrrec** i **Contracte de comunicació pública**. Tots dos contractes sovint apareixen junts en un únic document, però es tracta de dos conceptes diferents, cadascun dels quals pot contenir diverses variants a consensuar en cada cas. Per aquest motiu és millor que siguin presentats de manera independent.

4. Dubtes i conflictes

S'insisteix en l'elaboració i la signatura d'un contracte abans d'iniciar qualsevol treball d'escriptura, dramaturgia, adaptació, traducció, etc., sigui quin sigui l'acord econòmic fixat.

Abans de la signatura del contracte es recomana acudir a les associacions per aclarir dubtes i garantir el ple dret dels dramaturgs i dramaturgues.

Si encara hi ha algun conflicte, aconsellem recórrer a l'assessorament jurídic.

5. Consideracions finals

L'objectiu d'aquesta guia és informar i protegir tots els dramaturgs i els seus agents, però també ajudar els teatres, les institucions i les companyies teatrals a aconseguir la màxima qualitat en la feina dels seus dramaturgs, contribuint d'una banda a abandonar la precarietat generalitzada i, de l'altra, a millorar la qualitat de la creació teatral en benefici de tots.

En aquest sentit, és primordial l'existència de les associacions i el seu bon funcionament. Fem, doncs, una crida a formar-ne part i a col·laborar activament en la feina diària que porten a terme per millorar la situació dels autors i autores de teatre.

